

УДК 37.091.313:373.2

Оксана Кошіль

ORCID iD 0000-0002-9121-1297

аспірант кафедри теорії та історії педагогіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053 м. Київ, Україна
o.koshil@kubg.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті здійснено аналіз сутнісного змісту поняття «проектна компетенція» з урахуванням дефініцій базових понять «компетенція», «компетентність», «проектування». Охарактеризовано особливості формування проектної компетенції у майбутніх вихователів у процесі фахової підготовки. У зазначеному аспекті представлено алгоритм формування проектної компетенції у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Запропоновано змістово-технологічне забезпечення формування проектної компетенції у майбутніх вихователів, яке ефективно впливає на зазначений процес.

Ключові слова: *компетенція; компетентність; педагогічне проектування; проектна компетенція.*

© Кошіль Оксана, 2018

Вступ. Поступальний розвиток суспільства, глобалізація, інтеграційні процеси, створення єдиного інформаційного простору здійснюють суттєвий вплив на розвиток освіти. Швидкий темп змін зумовлює потребу переосмислення освіти, модернізації її змісту, цілей, результативності, відповідності сучасним потребам ринків праці. Ураховуючи актуальну суспільно-політичну, соціально-економічну ситуацію в країні, з метою підвищення якості дошкільної освіти, забезпечення її поступального інноваційного розвитку у Національній доктрині розвитку освіти (2002), Базовому компоненті дошкільної освіти (2012), Концепції національно-патріотичного

виховання дітей та молоді (2015), Законі України «Про освіту» (2017) зазначається, що необхідно забезпечити: демократизацію та гуманізацію педагогічного процесу; формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду; соціальну адаптацію дитини та її готовність продовжувати освіту; реалізацію особистісно-орієнтованого, диференційованого, індивідуального, діяльнісного, інтегрованого, ігрового, середовищного підходів до організації дитячої життєдіяльності у закладі дошкільної освіти.

Це зумовлює потребу підготовки генерації вихователів закладів дошкільної освіти здатних здійснювати професійну діяльність на нових засадах, проектувати відповідне освітнє середовище закладу дошкільної освіти, адже цілісний системний педагогічний вплив на особистість дитини в межах закладу дошкільної освіти може забезпечити саме спеціально спроектоване освітнє середовище.

Мета статті – здійснити аналіз особливостей формування проектної компетенції у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Охарактеризувати можливі шляхи формування проектної компетенції у майбутніх вихователів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям для вирішення окресленої наукової проблеми слугують ідеї, представлені у науковому доробку Л. Артемової (сучасні теоретичні і практичні підходи до формування змісту й розробки методів викладання фахових дисциплін у процесі ступеневої підготовки фахівців у ВНЗ); Г. Беленької (створення психолого-педагогічних основ формування професійної компетентності у майбутнього вихователя дітей дошкільного віку); Л. Загородньої (формування педагогічної майстерності вихователя); З. Борисової, І. Дичківської (експериментальні пошуки шляхів формування професійної компетентності вихователів); В. Базелюк, С. Балашової, Г. Кловак, Н. Лисенко, О. Мітрош, Г. Тарасенко, М. Фалько (готовність майбутніх вихователів до експериментальної роботи); Л. Зайцевої, Т. Зотєєвої, Т. Котик, С. Петренко (дослідження шляхів удосконалення наявних програм з фахової підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку); Н. Карпенко, О. Локшиної, Т. Поніманської (зарубіжний досвід підготовки фахівців дошкільної освіти); Р. Бейкера, Л. Виготського, Дж. Гібсона, К. Левіна, М. Хейдметса (взаємодії людини

і середовища); М. Братко (значущість середовища як чинника розвитку і становлення особистості); П. Брандт, М. Текстора, П. Тіссена (розвитку дитини у природному, соціальному, економічному та культурному середовищі) та ін.

Не зважаючи на широке коло досліджених аспектів підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у контексті реформування вітчизняної освітньої системи на всіх рівнях, наявність деяких теоретичних і методичних напрацювань, проблема формування проектної компетенції майбутніх вихователів ще вивчена недостатньо. Вважаємо, що до структури професійної компетентності майбутнього вихователя, яка складається із сукупності професійних компетенцій, варто включити і проектну компетенцію.

Поняття «проектна компетенція» як комплекс усвідомлених знань, умінь і навичок. Для того, щоб визначити поняття «проектна компетенція», необхідно відповідно до нашого дослідження, дати характеристику сутності понять «компетенція», «компетентність», «проектування».

Вчені зазначають, що компетентнісний підхід у вищій освіті забезпечує формування фахової компетентності як інтегрованого багаторівневого утворення у цілісній професійній структурі (Ярошинська О., 2013, с. 231).

Ідеї щодо реалізації компетентнісного підходу в освіті, його основні категорії, сутність, структуру професійної компетентності педагога представлено у науковому доробку зарубіжних та вітчизняних вчених: В. Байденко, Н. Бібік, Н. Гузій, І. Зимньої, І. Зязюна, Н. Кузьміної, О. Пометун, Дж. Равена, В. Радула, О. Савченко, В. Сластьоніна, Є. Смирнової-Трибульської, Дж. Стернберга, О. Ткачено, Л. Хоружої, А. Хуторського, О. Шестопалюк та ін.

Дослідники В. Андрущенко, І. Бех, О. Гура, В. Кремень, В. Огнев'юк, С. Сисоєва, О. Пехота, А. Хуторський наголошують, що реалізація компетентнісного підходу в професійній освіті, забезпечує формування компетентності, що поєднує теоретичні знання, практичну підготовку, здібності і високу мотивацію до здійснення професійної і соціальної діяльності.

Уведення до поняттєвого апарату професійної педагогіки термінів «компетенція» і «компетентність» базується на сучасних вимогах до результатів

професійної освіти. Так, О. Ткаченко розглядає компетенцію як «сукупність заданих потенційних новоутворень, що є комплексом усвідомлених знань, цінностей, умінь і навичок, різних типів досвіду студента стосовно певного кола питань, закріплених у конкретних якостях особистості», а компетентність - як «інтегрований результат освіти, особистісну якість студента, що передбачає на основі сформованих компетенцій виконання складних культуровідповідних видів дій для якісної професійно-особистісної і соціально значимої продуктивної діяльності, ефективного розв'язання проблемних ситуацій у професійній діяльності» (Ткаченко О., 2015, с. 32).

Нам близький підхід вченого О. Михайлова, який визначає компетентність як уже сформовану особистісну якість (сукупність якостей) спеціаліста та необхідний мінімальний досвід його діяльності в заданій сфері. Компетенцією дослідник вважає заздалегідь заданою нормою, очікуваним результатом навчання за кожним конкретним предметом, тобто «компетенція», на думку вченого, це інтеграційна цілісність знань, умінь і навичок, що забезпечують професійну діяльність, це здатність людини реалізовувати на практиці свою компетентність (Михайлов А., 2013, с. 2).

Аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновок, що педагогічне проектування є предметом вивчення численних наукових розвідок. Педагогічне проектування розглядається як: чинник розвитку основних життєвих стратегій сучасної особистості (Л. Сохань, І. Єрмаков); успішне подолання проблемних ситуацій (У. Джеймс, Ч. Пірс); особлива діяльність, яка забезпечує поєднання теорії і практики у всіх сферах, в тому ж числі і в освіті (С. Кримський, Г. Щедровицький); технологія педагогічної діяльності (В. Болотов, Н. Крилова, В. Слободчиков та ін.); творча діяльність, яка забезпечуватиме розроблення і реалізацію освітніх проектів як комплексів інноваційних ідей (Н. Борисова, Н. Кузьміна, Н. Суртаєва та ін.).

Дослідник Г. Ільїн, в контексті теорії проектування, пропонує виокремити такі категорії: «проектна освіта», «проектна культура», «проектне мислення». На думку вченого, освіта є проектуванням людиною своєї життєдіяльності (Ільїн Г., 1995, с. 20-21).

Грунтовний аналіз педагогічного проектування подає у своїх наукових публікаціях О. Ярошинська. Вона визначає педагогічне проектування «як процес створення конкретних проектів на основі концептуалізації їх задуму, які передбачають приблизні варіанти вмотивованої майбутньої діяльності на основі професійно-особистісних цінностей, безпосередньо спрямовують практичну навчальну діяльність, що охоплює актуалізацію і теоретичне опрацювання освітніх ініціатив, строго впорядковану послідовність дій, які приводять до інновацій у практиці і прогнозують її результати» (Ярошинська О., 2014, с. 113).

Дослідниця М. Братко вважає, що проектування певного процесу в сфері освіти має включати поетапну діяльність: процедуру дослідження, моделювання, проектування, конструювання (Братко М.В., 2016, с.12).

Таким чином, проектна компетенція майбутніх вихователів – це інтегративна цілісність знань, умінь і навичок, які необхідні для здійснення проектної діяльності, що зумовлює утворення якісної професійної компетентності майбутнього фахівця (спроможність застосовувати проектні знання та вміння на практиці).

На нашу думку, для реалізації формування проектної компетенції майбутніх вихователів, варто застосувати різноманітні педагогічні технології: особистісно-орієнтовані, інтеграційні, інформаційні, творчо-креативні, професійно-ігрові, тренінгові, діалогово-комунікаційні та ін.

Шляхи формування проектної компетенції у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Формування проектних компетенцій у процесі фахової підготовки потребує комплексного вирішення та відповідного науково-обґрунтованого змістово-технологічного забезпечення. Цей процес буде успішним за умови: впровадження в освітній процес майбутніх вихователів ділових та рольових ігор, імітаційних вправ, тренінгів з проектної культури; розв'язання управлінських завдань з проектування освітнього процесу та освітнього середовища закладу дошкільної освіти; стимулювання у студентів інтересу до проектної культури шляхом формування з ними дерева рішень; доповнення відповідним темами, що забезпечать інтеграцію теоретичних знань, вироблення та вдосконалення проектних умінь і навичок змісту дисциплін з циклу професійної

підготовки «Дошкільна педагогіка», «Актуальні проблеми сучасного дитинства», «Педагогіка дітей раннього віку»); оновлення змісту педагогічної практики за рахунок розширення тематики та способу реалізації пошуково-дослідницьких завдань; проведення майстер-класів із залученням практичних працівників, які здійснюють успішну проектну діяльність на робочому місці; організації дискусій із запрошенням фахівців.

Вважаємо, що ефективність формування проектної компетенції у майбутніх вихователів безпосередньо залежить від характеру педагогічної взаємодії викладачів і студентів, що визначається суб'єкт-суб'єктною педагогічною взаємодією, а саме: спільне визначення педагогом і майбутніми фахівцями завдань і оптимальних шляхів для формування проектних компетенцій; стимулювання педагогом потреб студентів у розширенні кругозору; формування у студентів мотиваційних установок на проектну діяльність; розширення диференційованих дослідницьких, аналітичних та проектних завдань для студентів під час педагогічної практики; діагностування майбутніх вихователів для корекції процесу формування проектної компетенції; організація та самоорганізація проектної діяльності за рівнями складності, самоконтроль і самокорекція сформованості проектної компетенції.

Висновки. Отже, розглянувши особливості формування проектної компетенції у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, вважаємо, що домінантна роль у зазначеному процесі належить педагогу-фасалітатору, який ефективно сприяє розвитку професійно значущих якостей майбутнього вихователя як фахівця здатного до проектної діяльності. Відтак, успішність формування проектної компетенції у майбутніх вихователів залежить від процесу їхньої професійної підготовки, під час якої враховуються зміни стратегічних цілей фахової підготовки та закономірності побудови освітнього процесу у вищому навчальному закладі.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні змістово-технологічного забезпечення (зміст, технології) формування проектної компетенції у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, а саме: посиленні змісту підготовки дисциплінами інваріантного та варіативного характеру.

Література

- Братко М.В. Управління професійною підготовкою фахівців в умовах Університетського коледжу: теоретичний аспект. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2016. № 7 (3). С. 9-16. Режим доступу: DOI: <http://dx.doi.org/10.15587/2016.74526>.
- Ильин Г.Л. Теоретические основы проективного образования: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01. Казань, 1995. С. 20-21.
- Михайлов А.А. О сущности понятия проектная компетенция будущих учителей технологи. *Научный журнал КубГАУ*. 2013. №89(05). С. 1-10.
- Ткаченко О. Формування ігрових компетенцій майбутніх вихователів засобами етнопедагогіки. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2015. №135. С. 32-36.
- Ярошинська О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи як педагогічна проблема. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. зб. наук. праць / наук. ред. Н. С. Побірченко. Умань: ПП Жовтий О. О., 2014. Вип. 10. С. 110–119.
- Ярошинська О. Формування фахової компетентності майбутніх учителів початкової школи в умовах освітнього середовища професійної підготовки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. праць / наук. ред. Н. С. Побірченко. Умань: ПП Жовтий О. О., 2013. Вип. 7. С. 230-235.

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОЕКТНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Кошиль Оксана, аспирант кафедры истории и теории педагогики, Киевский университет имени Бориса Гринченка, ул. Бульварно-Кудрявская, 18/2 д., 04053 г. Киев, Украина, o.koshil@kubg.edu.ua

В статье осуществлен анализ сущностного содержания понятия «проектная компетенция» с учетом определений базовых понятий «компетенция», «компетентность», «проектирование». Дана характеристика особенностям формирования проектной компетенции у будущих воспитателей в процессе профессиональной подготовки. В указанном аспекте представлено алгоритм формирования проектной компетенции у будущих воспитателей учреждений дошкольного образования. Предложено содержательно-технологическое обеспечение формирования проектной компетенции у будущих воспитателей, которое эффективно влияет на этот процесс.

Ключевые слова: компетенция; компетентность; педагогическое проектирование; проектная компетенция.

FEATURES OF FORMATING THE PROJECT COMPETENCE FOR FUTURE TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATION

Koshil Oksana, postgraduate of department of theory and history of education Borys Grinchenko Kyiv University, st. Bulvarno-Kudriaska 18/2, 04053 Kyiv, Ukraine, o.koshil@kubg.edu.ua

One of the signs of the modern world is its technologizing, the widespread use of a technological approach in all spheres of life. Technology implies the effective use of all kinds of resources for optimal achievement of the set goals. Therefore, we believe that there is a need to prepare future educators for the project activity. In particular, the formation of project competence for future educators of pre-school establishments.

On the basis of scientific analysis, project competence of future teachers is considered as an integrative integrity, knowledge, and skills that are necessary for the implementation of the project activity that causes the formation of quality professional competence of future specialists (the ability to apply design knowledge and skills in practice).

The essence of the concepts of "competence", "competency", "design" has been described in the article. Effective ways of project competence development in future educators of pre-school establishments have been shown. Content-technological provision of project competence development for future educators during vocational training that effectively influences this process has been described in detail.

Keywords: *competence; competency; pedagogical planning; project competence.*

References

- Bratko, M.V. (2016). Upravlinnya profesiynoyu pidhotovkoyu fakhivtsiv v umovakh Universytets'koho koledzhu: teoretychnyy aspekt [Management of professional preparation of specialists in terms of University College: theoretical aspect]. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 7 (3), 9–16, DOI: <http://dx.doi.org/10.15587/2016.74526> (ukr).
- Il'in, G. L. (1995). Teoreticheskie osnovy proektivnogo obrazovaniya [Theoretical foundations of projective education]: Doctor's thesis: 13.00.01. K., 20–21 (rus).
- Mihajlov, A. A., & Vorob'ev, O.V. (2013). O sushhnosti ponjatija proektnaja kompetencija budushhih uchitelej tehnologii [On the essence of the concept project competence of future teachers of technology]. *Scientific journal of KubGAU*, №89 (05), 1–10 (rus).
- Tkachenko, O. (2015). Formuvannya igrovy`x kompetencij majbutnix vy`xovateliv zasobamy` etnopedagogiky [Formation of gaming competences of future educators by means of ethnopedagogy]. *Scientific notes. Series: Pedagogical Sciences*, 135, 32–36 (ukr).
- Yaroshy`ns`ka, O. (2014). Proektuvannya osvith`ogo seredovy`shha profesijnoyi pidgotovky` majbutnix uchy`teliv pochatkovoyi shkoly` yak pedagogichna problema [Planning an educational environment for the training of future teachers of elementary school as a pedagogical problem]. *Problems of preparing a modern*

teacher: a collection of scientific works of the Uman State Pedagogical University of Pavlo Tychyna, 10, 110–119 (ukr).

Yaroshy`ns`ka, O. (2013). Formuvannya faxovoyi kompetentnosti majbutnix uchy`teliv pochatkovoyi shkoly` v umovax osvitr`ogo seredovy`shha profesijnoyi pidgotovky [Developing the professional competence of future primary school teachers in the learning environment of professional training]. *Problems of preparing a modern teacher: a collection of scientific works of the Uman State Pedagogical University of Pavlo Tychyna*, 7, 230-235 (ukr).

Стаття надійшла до редакції 29.01.2018

Прийнято до друку 22.02.2018